

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра Економіки підприємства та організації підприємницької діяльності

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

_____ (підпис)

“ ” 20 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 6.030504 «Економіка підприємства»

(шифр та найменування спеціальності)

на тему:

**«ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ
НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ»**

Виконавець:

студент факультету ФЕУП

Фостенко О.С.

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Кошельок Г.В.

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки підприємства та організації підприємницької діяльності

КОМПЛЕКСНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
з теми:
**«НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ
ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ОДЕСЬКИЙ КАБЕЛЬНИЙ
ЗАВОД ОДЕСКАБЕЛЬ»»»**

Науковий керівник комплексної
випускної роботи **к.е.н., доцент Кошельок Г.В.**
(вч. ступінь, посада, П.І.Б.)

Розділ: «Підвищення ефективності використання
нематеріальних активів на підприємстві»
Виконавець **Фостенко О.С.**
(П.І.Б. студента)
Науковий керівник **к.е.н. доцент Кошельок Г.В.**
(вч. ступінь, посада, П.І.Б.)

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Розділ 1. Теоретичні аспекти нематеріальних активів підприємства.....	6
1.1. Історія виникнення нематеріальних активів.....	6
1.2. Класифікація нематеріальних активів.....	12
1.3. Критерії визнання нематеріальних активів.....	19
1.4. Створення нематеріальних активів.....	24
Розділ 2. Аналіз нематеріальних активів на підприємстві	
ПАТ «Одескабель».....	26
2.1 Коротка характеристика ПАТ «Одескабель» та його основні показники діяльності.....	26
2.2 Аналіз складу, динаміки, структури нематеріальних активів підприємства.....	44
2.3 Аналіз ефективності використання нематеріальних активів.....	48
Розділ 3. Пропозиції щодо покращення ефективності використання нематеріальних активів на ПАТ «Одескабель».....	51
3.1. Важливість інтелектуальної власності.....	51
3.2. Покращення ефективності використання нематеріальних активів	52
Висновки.....	60
Списки використаних джерел.....	66

ВСТУП

Актуальність теми. Останнім часом часто обговорюються питання інтелектуальної власності. По-перше, її використання має значно більший економічний ефект ніж використання матеріальних активів. По-друге, вона сама по собі має високу вартість і може слугувати об'єктом купівлі продажу.

Мета дослідження – визначення ефективності нематеріальних активів підприємства

Завдання дослідження:

- розглянути історію виникнення нематеріальних активів;
- здійснити класифікацію нематеріальних активів за групами;
- визначити критерії визнання нематеріальних активів;
- оглянути про створення нематеріальних активів;
- коротко охарактеризувати підприємство ПАТ «Одескабель» та розрахувати його основні показники діяльності;
- проаналізувати склад, динаміку структуру нематеріальних активів підприємства
- зробити аналіз ефективності використання нематеріальних активів підприємства;
- обґрунтувати важливість інтелектуальної власності підприємства;
- запропонувати методи покращення та ефективності використання нематеріальних активів підприємства ПАТ «Одескабель».

Об'єкт дослідження – ефективність використання нематеріальних активів на ПАТ «Одескабель»

Предмет дослідження – теоретичні і практичні аспекти ефективності використання нематеріальних активів

Методи дослідження – теоретичний, емпіричний, експеримент, спостереження, групування, класифікація та опис результатів дослідження

Інформаційна база дослідження:

- 1) міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи»;
- 2) податковий кодекс України;
- 3) положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»;
- 4) первинні документи (акт приймання-передачі, платіжні документи, ліцензійні угоди, патенти та інші свідоцтва, що підтверджують факт придбання або створення нематеріальних активів);
- 5) облікові реєстри, що використовуються для відображення господарських операцій з обліку нематеріальних активів;
- 6) звітність (Баланс (ф. № 1), Примітки до фінансової звітності (ф. № 5)).
- 7) Звіт про участь у міжнародних виставках

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці рекомендацій, спрямованих на ефективність використання нематеріальних активів на підприємстві. Результати дослідження впроваджено у практичну діяльність ПАТ «Одескабель», що підтверджено довідкою про впровадження

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розкритті та розв'язанні теоретичних і практичних проблем, пов'язаних із ефективністю використання нематеріальних активів на підприємстві

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (40 найменувань) та 6 додатків. Загальний обсяг роботи становить 75 сторінок. Основний зміст викладено на 65 сторінках. Робота містить 26 таблиць.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Нематеріальні активи є одним із принципово нових об'єктів бухгалтерського обліку, що з'явилися в її теорії та практиці на етапі становлення і розвитку ринкових відносин в Україні.

2. Нематеріальні активи класифікуються за такими ознаками:

- по об'єкту
- за предметним змістом
- за довго тривалості використання
- за формою охорони
- по відокремленню від підприємства або індивідуума
- по відображенню в балансі
- за обсягом витрат
- за ступенем використання
- за джерелом виникнення
- по середовищу формування вартості
- за сферою застосування
- за характером діяльності, що призвела до появи нематеріальних активів
- по стадії життєвого циклу, на якому використовується

Та на такі види: права користування природними ресурсами; право користування майном⁴ право на знаки для товарів і послуг; авторські та суміжні з ним права; гудвіл та інші нематеріальні активи (право на введення діяльності, використання економічних тощо)

У Цивільному кодексі України виділені дві групи прав інтелектуальної власності:

3. Особисті немайнові *права інтелектуальної власності*, а саме:

- право на визнання людини творцем (автором, виконавцем, винахідником тощо) об'єкта права інтелектуальної власності;
- право перешкоджати будь-якому посяганню на право інтелектуальної власності, здатному завдати шкоди честі чи репутації творця об'єкта права інтелектуальної власності;
- інші особисті немайнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

Майнові права інтелектуальної власності, у тому числі:

- право на використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання; – інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

4. Нематеріальні активи вважаються створеними, якщо:

- 1) виключне право на результати інтелектуальної діяльності, отримані у порядку виконання службових обов'язків або за конкретним завданням роботодавця, належить організації-роботодавцю (ст. 16 Закону про авторське право);
 - 2) виключне право на результати інтелектуальної діяльності, отримані автором (авторами) за договором із замовником, що не є роботодавцем, належить організації-замовнику;
 - 3) свідоцтво на товарний знак або на право користування найменуванням місця походження товару, видане на ім'я організації.
- Отже, коли мова йде про НА, створені організацією, слід розрізняти НА, що були створені самим суб'єктом господарювання, та НА, що були створені із залученням фахівця або сторонньої організації. У разі якщо об'єкт створюється безпосередньо на базі суб'єкта господарювання, його створення може бути виробничим обов'язком працівника або бути

виконане на прохання роботодавця. Зазначимо, що створені таким чином нематеріальних активів Законом про авторське право визначаються як службові твори. Право власності у цьому випадку підтверджує сам факт створення цих нематеріальних активів (ст. 16 Закону про авторське право).

5. Одеський кабельний завод був утворений у квітні 1949 року відповідно до Постанови Ради Міністрів СРСР. В 60-ті роки закріпилась спеціалізація заводу «Одескабель» по виготовленню кабелів для міських телефонних мереж. Відкрите акціонерне товариство засновано на підставі рішення ФДМУ шляхом перетворення у 1996 році державного підприємства у відкрите акціонерне товариство "Одеський кабельний завод «Одескабель». ПАТ «Одескабель» є одним з лідерів СНД з виробництва у відповідності до світових стандартів: - телефонних кабелів зв'язку; - волокно - оптичних кабелів;- ЛАН кабелів. Продукція ПАТ «Одескабель» має сертифікацію Міністерства зв'язку України та Держстандарту Росії, пройшла сертифікаційні випробування у фірмах «Lucent Technologies» (Нідерланди) та «Sumitomo» (Японія).

- У 2011 році освоєно випуск силового кабелю напругою до 35 кВ.

- У 2012 році було реалізовано проекти:- з виробництва нагрівальних секцій торгівельної марки WOKS, призначених для теплої підлоги,

- У 2013 році було освоєно виробництво вогнестійких кабелів з ізоляцією і оболонкою з спеціальних без галогенних компаундів.

- У 2014 році ПАТ «Одескабель» отримав нагороду за досягнення в галузі ділового вдосконалення та якості на 10-му ювілейному турнірі з якості країн Центральної та Східної Європи.

- У 2015 році ПАТ «Одескабель» ввів в експлуатацію сучасний складський логістичний центр.

- У 2016 році було розпочато реконструкція і модернізація цеху з виробництва волоконно-оптичних кабелів, що збільшить його можливості з виробництва в два рази.

– У 2017 році було продовжено реконструкцію і модернізацію цеху з виробництва волоконно-оптичних кабелів.

Фондовіддача основних засобів прямо пропорційно залежить від продуктивності праці і обернено пропорційно — від її фондоозброєності.

Для підвищення фондовіддачі необхідно, щоб темпи зростання продуктивності праці випереджали темпи зростання її фондоозброєності.

У процесі аналізу вивчається динаміка показників виконання плану, проводяться міжгосподарські порівняння. Показник фондовіддачі визначається для всіх основних засобів виробничого призначення та для активної їх частини (машини і обладнання).

б. При аналізі структури нематеріальних активів за джерелами надходження виділяють наступні групи об'єктів.

Нематеріальні активи - всього (тис. грн.), у тому числі:

- а) внесені засновниками;
- б) придбані за плату або в обмін на інше майно;
- в) одержані безпосередньо від фізичних і юридичних осіб;
- г) субсидії державних органів.

При аналізі структури нематеріальних активів за рівнем правової захищеності виділяють наступні групи об'єктів.

Нематеріальні активи — всього, (тис грн.), у тому числі захищені:

- а) патентами на винаходи;
- б) зареєстровані ліцензіями;
- в) свідоцтвами на корисну модель;
- г) патентами на промислові взірці;
- д) свідоцтвами на торгову марку;
- е) авторськими правами.

При аналізі структури вибуття нематеріальних активів об'єкти групують за наступними напрямками.

Вибуло в звітному періоді нематеріальних активів - всього (тис. грн.), у тому числі через такі причини:

- а) списання після закінчення терміну служби;
- б) списання раніше встановленого терміну служби;
- в) продаж виняткових прав;
- г) безкоштовна передача нематеріальних об'єктів.

Престижність чи значимість нематеріальних об'єктів можна оцінити лише експертним шляхом. Існує багато чинників, що стримують реалізацію виняткових особливостей або властивостей, характерних для цих об'єктів. До таких чинників належать: несвоєчасність винаходу, дорожнеча, обмеження кола споживачів, недостатня правова захищеність. Тому експерти використовують як основний критерій престижності нематеріальних об'єктів спектр можливого корисного використання їх властивостей на трьох рівнях: міжнародному, загальнонаціональному, галузевому або регіональному.

7. Ефективність придбання ліцензії і ноу-хау залежить також від розмірів одноразових виплат за них; від термінів фінансування й обсягу капітальних вкладень підприємства у виробничий та інші фонди; поточних витрат, пов'язаних з виготовленням і збутом ліцензованої продукції.

Витрати, пов'язані з використанням ліцензій, складаються з двох частин:

- а) патентів за право користування ліцензіями, здійснюваних у формі одноразових або періодичних фіксованих платежів, або платежів у формі відрахувань з прибутку або обсягу реалізації ліцензованої продукції;
- б) поточних витрат на виробництво і збут ліцензованої продукції.

Кінцевий ефект використання нематеріальних активів відображається у загальних результатах господарської діяльності: зниженні витрат на виробництво, зменшенні обсягів збуту продукції, зростанні прибутку, підвищенні платоспроможності і стійкості фінансового стану. Враховуючи це, основним принципом управління динамікою нематеріальних активів є формула: потрібно збільшувати темпи зростання віддачі капіталу. Інакше кажучи, у динаміці темпи зростання виручки від реалізації продукції або

прибутку мають випереджувати темпи зростання нематеріальних активів.

Таблиця 2.15 Аналіз ефективності нематеріальних активів (Додаток 2)

8. Проведення досліджень і аналіз будь-якої конкретної проблеми управління як об'єкта необхідно, перш за все, для забезпечення конкурентоспроможності підприємства на ринку товарів (послуг), для підвищення ефективності функціонування підрозділів і організації в цілому. Зрозуміти, як успішно і своєчасно досягаються поставлені цілі можна лише за допомогою дослідження роботи цих підрозділів і конкретних виконавців і керівників.

Дослідження необхідно проводити не тільки, коли організаціям загрожує банкрутство або серйозну кризу, а й тоді, коли організації функціонують успішно і стабільно досягають певних результатів. В даному випадку своєчасні дослідження допоможуть утримати цей стабільний рівень роботи організації, з'ясувати, що заважає, або в більшій мірі стимулює її роботу, щоб бажані результати були ще краще.

Необхідність проведення досліджень продиктована ще й постійно мінливими цілями функціонування організацій, що неминуче в умовах ринкової конкуренції та постійно мінливого попиту споживачів.

9. Після детального дослідження роботи підприємства, можу зробити конкретний висновок за темою своєї дипломної роботи. На сьогоднішній день, задля ефективності використання нематеріальних активів, а саме інтелектуальної власності, я пропоную ПАТ «Одескабель» звернути увагу на такі три пропозиції:

- 1) Продаж ліцензій на користування продукції ПАТ «Одескабель»;
- 2) Участь в судових справах за відстоювання патенту з продажів продукції ПАТ «Одескабель» іншим підприємствам;
- 3) Самим використовувати інтелектуальну власність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР) [із змінами та доповненнями] [Електронний ресурс]// Режим доступу: 2755-VI. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-vi>
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи» від 01.01.2012 [із змінами та доповненнями] [Електронний ресурс]// Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_050/page
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» від 18 жовтня 1999 р. №242. [із змінами та доповненнями] [Електронний ресурс]//Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» від 18 жовтня 1999 р. №242. [із змінами та доповненнями] [Електронний ресурс]//Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>
5. Roos, G., Pike, S. and Fernsrom, L. 2005. Valuation and reporting of intangibles – state of the art in 2004 // Int. J. Learning and Intellectual Capital. Vol. 2, No. 1: 21-48.
6. Краївська І.А. Облік у зарубіжних країнах: Конспект лекцій. – Харків: ХНАМГ, 2009. – 243 с.
7. Бігдан, І.А. Проблема оцінки нематеріальних активів. Науковий журнал "Регіональні перспективи", 2001, № 2, с. 78-80.
8. Андросова О.Ф. Методика аудиту основних засобів і нематеріальних активів та її вплив на якість аудиту / О.Ф. Андросова, К.А. Калугіна // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 3. – Т. 3. – С. 250-255.
9. 255. 2. Армстронг М. Практика управління человеческими ресурсами. 8-е издание. / Армстронг М.; [пер. с англ. под ред. С.К. Мордовина]. – СПб. Питер, 2004. – 832 с

10. Шелест В.С. Нематеріальні активи як економічна категорія у вітчизняній і міжнародній практиці / В.С. Шелест [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uipv.org/ua/shelest_300513
11. Доунс Д. Финансово-инвестиционный словарь / Д.Доунс, Д.Э.Гурман; [пер. 4-го перераб. и доп. англ. изд.]. – М.: ИНФРА – М, 1997. – 585 с.
12. Шваб Л.І. Економіка підприємства: навчальний посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Шваб Л.І. – К.: Каравела, 2004. – 568 с.
13. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз. Підручник. / Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 392 с.
14. Балакирева Н.М. Нематериальные активы: учет, аудит, анализ; [учебное пособие] / Н.М. Балакирева. – М.: Издательство Эксмо, 2005. – 416 с.
15. Семенова В. Г. Особливості фінансового забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств в Україні / В. Г. Семенова // Інноваційна економіка : наук.-вироб. журн. – 2017. – №1-2 (67). – С. 13–18.
16. Семенова В. Г. Економіка та організація інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства: навчальний посібник / В. Г. Семенова // Навчальний посібник. - Обухів: Друкарня ФОП Гуляєва. – 2017. – 185 с.
17. Семенова В. Г. Інноваційний розвиток підприємств в Україні: фінансовий аспект / В. Г. Семенова // Проблеми та перспективи розвитку підприємництва : зб. наук. пр. ХНАДУ. – 2017. – № 1 (6). – С. 165-170.
18. Семенова В. Г. Особливості фінансового забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств в Україні / В. Г. Семенова // Інноваційна економіка : наук.-вироб. журн. – 2017. – №1-2 (67). – С. 13–18.
19. Кошельок Г.В. Прогнозування фінансового циклу підприємства / Кошельок Г.В. // European journal of economics and management volume 3, issue 6, 2017. С. 92-98.
20. Літвінов О.С. Визначення сутності та складових організаційно-економічного механізму управління підприємством в умовах інноваційного розвитку / О.С. Літвінов, С.М. Капталан // Управління

розвитком. - 2016. - № 3 (185). - с. 59-65. Режим доступу:
https://scholar.google.com.ua/citations?user=7ZUxicEAAAAJ&hl=uk&oi=ao#d=gs_md_citad&p=&u=%2Fcitations%3Fview_op%3Dview_citation%26hl%3Duk%26user%3D7ZUxicEAAAAJ%26citation_for_view%3D7ZUxicEAAAAJ%3ARGFaLdJalmkC%26tzom%3D-180

21. Янковий О. Г. Детерміновані моделі факторного економічного аналізу / О. Г. Янковий // *Методологія статистичного забезпечення розвитку регіону: монографія / за заг. ред. А. З. Підгорного.* – Одеса: Атлант, 2012. – С. 125-143.

22. Янковий О. Г. Математичні методи факторного економічного аналізу на базі мультиплікативних моделей / О. Г. Янковий // *Сучасні технології управління підприємством та можливості використання інформаційних систем: стан, проблеми, перспективи: матер. 6-ї міжнар. наук.-практ. конф. 31 березня – 1 квітня 2011 р.* – Одеса: ОНУ, 2011. – С. 217-221.

23. Грінченко Р.В. Аналіз компонент середовища функціонування підприємства// *Науковий вісник МГУ. Серія: Економіка і менеджмент.* – Одеса. – 2017. – Випуск 27. – Частина 2. – С. 9-12.

24. Грінченко Р.В. Теоретичний базис адаптації діяльності підприємств// *Економічний простір.* – Дніпро: ПДАБА. – 2017. - №123. – С. 144-154.

25. Теоретичні, методологічні та практичні аспекти конкурентоспроможності підприємств: монографія / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О.Г. Янкового. – Одеса: Атлант, 2017. – 514 с.

26. Янковий О.Г. Латентні ознаки в економіці [Монографія]. – Одеса, Атлант, 2015. -168 с.72

27. Янковий О.Г. Оцінка пріоритетності інвестиційних проектів // *Зовнішня торгівля : економіка, фінанси, право.* – 2013. – № 1. – С. 19-31

28. Корягін М.В. Бухгалтерський облік у системі управління вартістю підприємства: теоретико-методологічні концепції: монографія / М.В. Корягін. – Львів: ЛКА, 2012. – 389 с.

29. Євдокимов В.В. Інтелектуальна власність у системі бухгалтерського обліку / В.В. Євдокимов // Торгівля, комерція, підприємництво: зб. наук. праць Львівської комерційної академії. – 2012. – Вип. 14. – С. 186–191.

30. Шульга С.В. Використання аналітичних процедур для здійснення аудиту нематеріальних активів / С.В. Шульга // Вісник Державної академії статистики, обліку та аудиту. – 2005. – № 4 (9). – С. 21-27